

Susanne Koster

Ander werk van Susanne Koster bij Clavis

Lege kamers

Susanne Koster
Zwarte lieveling
© 2017 Clavis Uitgeverij, Hasselt – Amsterdam – New York
Omslagontwerp: Studio Clavis
Trefw.: mishandeling, misbruik, kindertehuis
NUR 285
ISBN 978 90 448 3137 5
D/2017/4124/206
Alle rechten voorbehouden

www.clavisbooks.com
www.susanne-koster.nl

Zwarte lieveling

De aankomst

De regen viel in stromen neer op de dag dat ze aankwam in Amsterdam. Nóg voelde ze de beklemmende angst voor het onbekende. Haar tante Nannie en oom Bonno waren het enige vertrouwde dat ze over had. Met slepende passen liep ze achter hen aan de trap op van een groot gebouw met veel glas.

‘Ik ben juffrouw Lots,’ hoorde ze opeens. ‘Hebben jullie een goede reis gehad?’

Groot was ze, die juffrouw Lots. En grijs. Ze had een vriendelijke stem, maar dat hadden er meer gehad.

Met gebogen hoofd liep ze mee naar een kamer. Ze hoorde wel dat er gesproken werd, maar ze liet het niet tot zich doordringen. Ze ging voor een van de ramen staan en zag een groot plein, omringd door zes huizen.

‘In het tweede huis links kom je te wonen,’ hoorde ze Lots zeggen.

Ze draaide zich om, hield haar mond stijf dicht. Maar Lots glimlachte vriendelijk tegen haar, waarna ze zich omdraaide en het gesprek met haar tante en oom hervatte.

Er werd dus niet van haar verwacht dat ze iets zou zeggen. Gelukkig!

‘Sassie, het is tijd om afscheid te nemen.’

Wát? Nu al?

‘Nannie?’ Haast smekend was haar stem. Brandende ogen, een op hol geslagen hart.

‘Kom Sassie, flink zijn, je bent al veertien.’

Nannie trok haar in haar armen. Zie je wel, Nannie vond het ook niet leuk, ze trilde. Bonno snoot zijn neus en had verdacht rode ogen.

‘Er is nu niets meer om bang voor te zijn, lieverd. Hier ben je veilig.’

‘Maar het is eng, Nannie,’ fluisterde ze. ‘Waarom kon ik niet gewoon in dat tehuis bij die nonnen blijven?’

Tantes hand streelde haar haren. ‘Dat weet je wel, lieverd. Ze nemen daar alleen in uitzonderlijke gevallen kinderen ouder dan twaalf jaar op. Het was al uitzonderlijk dat je er zo lang mocht blijven en dat je niet in een pleeggezin werd geplaatst. Wij hebben aangegeven heel graag jouw pleegouders te willen zijn, maar de instanties begrepen ook wel dat je stiefvader je dan aan je haren zou hebben weggesleurd.’

Niet aan denken, vooral niet aan denken.

‘Kom meisje, flink zijn. Over drie maanden mogen we op bezoek komen. Breng je me naar het hek?’

Stevig hield ze met haar ene hand Nannies hand vast en met haar andere die van Bonno, terwijl het hek steeds dichterbij kwam. Lots was ook meegelopen.

Dag Nannie, dag Bonno, dikke zoenen en hete tranen. Net zo lang blijven kijken tot er niets meer te zien is.

Lots sloeg een arm om haar schouders en trok haar voorzichtig weg van het hek. ‘Het valt mee, Sassie, je zult het zien.’

Jaja, ook dat had ze vaker gehoord. Ze schudde de hand van haar schouder en wierp een afstandelijke blik op Lots.

‘Boos, verward en wantrouwend, hè meisje?’

Ze zei niets. Alles wat ze zou zeggen, kon zo weer tegen haar gebruikt worden.

Jij kunt liegen alsof het gedrukt staat, krenge.

Ze loog niet, maar niemand die dat ooit geloofde. Traag volgde ze Lots naar het tweede huis, waar ze werd voorgesteld aan de leidster.

‘Ik ben Hannie. Jij bent zeker Sassie?’

Ze schudde haar hoofd. ‘Nee, ik ben Saskia.’

Een weifelende blik tussen Hannie en Lots.

‘Sorry, mijn schuld,’ zei Lots. ‘Ik dacht dat je Sassie heette.’

Ze trok haar schouders recht en keek Lots strak aan. ‘Nu niet meer.’

‘Oké, liefje. Een nieuwe naam, zonder ballast.’

Lots boog voorover, aaide even over haar hoofd, glimlachte vriendelijk en ging weg.

Het zwarte onbegrip werd grijs. Het diep onderdrukte, roze verlangen naar warmte en veiligheid stak zijn kop weer op. Idiot, dacht ze stillletjes, daar ga je weer. Heb je dan nog steeds niets geleerd? Toch kon ze de voorzichtig opkomende tinteling niet onderdrukken. Was het een voorbode van de tijden die nog moesten komen? Verwacht niets, zei ze vermanend tegen zichzelf. Verwachtingen brengen teleurstelling en verdriet. Is het nog niet genoeg geweest? De omgeving werd wazig en van ver hoorde ze de stem van Hannie. ‘Kom, dan stel ik je even voor aan de meisjes die thuis zijn.’

Het moesten zeker acht meisjes zijn, maar het leek wel of ze geen enkele naam kon onthouden. Behalve die ene.

‘En dat is Trudie,’ zei Hannie. Een meisje met lang, steil haar

en een rond brilletje kwam de trap af denderen.

‘We gaan over een halfuurtje eten, leid jij Saskia even rond?’

‘Tuurlijk, mijn geliefde Hannie. Ik zal onze nieuwe aanwinst alles op ons prachtige terrein laten zien.’ Ze lachte vrolijk, stak haar arm door die van Saskia en sleurde haar mee naar buiten. ‘Kom op, dan zal ik je laten zien waar vroeger de centrale keuken zat. Nu is elk huisje op dit terrein verantwoordelijk voor zijn eigen inkoop en voor het koken en wassen en zo, maar vroeger hoefden we niet te koken, we haalden ons eten gewoon in de centrale keuken. Aan de ene kant natuurlijk lekker makkelijk, maar aan de andere kant had je dan nooit inspraak in het menu en nu maken we lekker zelf uit wat er op tafel komt. Nou ja, zo’n beetje, weet je.’

Ze liepen het grote vierkante plein over.

‘Kijk,’ zei Trudie en ze wees naar de drie huizen aan de andere kant van het plein, ‘daar zitten de leukste jongens. Aan onze kant zitten ook wel jongens, zoals in het huis links naast ons, maar die zijn niet om aan te zien zo lelijk.’ Trudie grinnikte en schoof haar bril wat hoger op haar neus. ‘Kan ik makkelijk zeggen, weet je, ik heb zelf ook niet vooraan gestaan bij het uitdelen van wonder-schone smoeltjes. Maar goed, kijk, daar links is de entree, daar ben jij binnengekomen en recht voor ons, in dat grote gebouw, zat vroeger dus de centrale keuken.’

‘Alleen de keuken? Het is zo groot.’

‘Nee, de directrice zit daar ook, ze is wel aardig, beetje soft.’

Natuurlijk, dat was het grote glazen gebouw waar ze die ochtend met Nannie en Bonno was geweest!

‘En kijk,’ zei Trudie terwijl ze naar een beeld toe liep dat een olifant bleek te zijn. ‘Hier hang ik nog weleens tegen aan, gewoon

omdat het lekker voelt en ik ben niet de enige. Er zijn heel wat kinderen met Dumbo op de foto geweest. Leg je hand er maar eens op, voel je hoe lekker glad hij is? En ik klets er ook weleens tegen. Makkelijk, weet je, olifantje zegt toch nooit wat terug. Nou ja, eh ...’ Het meisje hield even op en keek omhoog voor ze verderging. ‘Op de eerste etage zit die slome sukkel van een psychiater, ben ik niet kapot van. Ik hou niet van die lui, weet je. Daarnaast zit een man die zich dokter noemt, maar alleen recepten uitschrijft. Zodra je binnenkomt, begint hij al te schrijven. O ja, beneden, achter wat vroeger de keuken was en nu opslagruimte is, ligt de gymzaal voor de broodnodige ontspanning, tenminste zij noemen het ontspanning, ik weet wel wat beters. Daar weer achter heeft het centrale kledingmagazijn gezeten.’

Het duizelde Saskia. ‘Wat een enorm gebouw, ik geloof dat ik zou verdwalen. Waar was dat kledingmagazijn voor?’

‘Voor ons, dommie. Je mocht daar kleren uitzoeken. Maar dat is allemaal veranderd. Je krijgt nu kleedgeld, zodat je lekker op je gemak de stad in kan.’

Saskia trok haar arm los en staarde Trudie aan. ‘Mag je hier dan je eigen kleren kopen?’

‘Tuurlijk! Waar kom jij vandaan zeg, uit de klei getrokken of zo? Kijk, het ligt eraan in welke groep je zit en hoe oud je bent. Wij zitten in de zogenaamde “jonge jeugdgroep” en als je dan veertien bent, krijg je vijf euro zakgeld per week, vijftig euro kleedgeld per maand en één keer per drie maanden krijg je vijftentwintig euro voor de kapper.’

Saskia bleef Trudie aanstaren. Kregen ze echt zo veel geld? Thuis kreeg ze nooit geld.

Trudie lachte. ‘Kun je het allemaal niet meer volgen? Geeft niks hoor, als je maar luistert naar wat ik zeg. Tja, weet je, je moet dat geld natuurlijk wel op de juiste manier gebruiken. Niet dat ze je ontzettend controleren of zo, maar ze willen toch wel graag weten wat je met je geld uitspookt. En natuurlijk hebben zij altijd andere ideeën over geldbesteding. Maakt niks uit hoor. Zorg dat je relaxed bent als je het niet met ze eens bent, nooit tegen ze schreeuwen. Ze bedoelen het goed, weet je, maar ze zijn vaak niet in staat te zien waar wij innerlijk aan toe zijn, word je soms urenlang van. Mocht dat jou overkomen, kom dan naar me toe, dan krijg je wat van me.’

‘Wat?’

‘Dat merk je dan wel. Zet je zorgen opzij en kijk naar mij.’

Giechelend stak Trudie weer een arm door die van Saskia en trok haar hardlopend terug naar de ingang van hun huis.

‘Je ruikt vanzelf dat het eten klaar is.’

Ze voelde de bekende buikpijn opkomen. Etenstijd.

Kon eten ook gezellig zijn? Iedereen kletste door elkaar heen. Stilletjes zat ze rond te kijken en merkte dat ze al wat namen aan gezichten kon verbinden: Wong, Chinees meisje; Shirley, lang blond haar; Anneke, halflang, steil donkerbruin haar.

Opeens vloog met veel lawaai de keukendeur open. Een beeldschoon meisje stapte binnen. Ze had vast een Surinaamse vader of moeder, moest wel met zo’n mooi kleurtje.

‘Klere, wat een klottedag vandaag. Als die pokkelijer me dat nog een keer flikt, ben ik mooi weg.’

Saskia zat verstijfd op haar stoel. Nu ging er vast iets verschrikkelijks gebeuren. Grijs drama. Fluistergedachten. Hoe durfde dat meisje zo te praten? Zouden ze hier ook slaan? Donkergrijs. Angst die overging in kou. Als je zo durfde te praten, was het logisch dat je geslagen werd. Zwart. Klappertanden.

Hannie stond op, pakte nog een bord en wat bestek uit de keuken. ‘Ga eten, Maureen, en kan het in het vervolg wat rustiger? Je zult zelf ook niet brandschoon zijn.’

Ze ging eten opscheppen voor dat brutale kind! Niks schreeuwen, niks slaan! Zwart heel stiekem terug naar donkergrijs.

‘Zie je, daar ga je alweer. Ach, mens, je hebt nog niet eens mijn kant van het verhaal gehoord. Bij voorbaat denk je al dat het mijn schuld is. Het is gewoon een pokkeschool en die decaan mag voor mijn part doodvallen.’

Hannie prikte een aardappel aan haar vork en maakte daar haar bord mee schoon. ‘Wat is er dan gebeurd?’

Alsof het allemaal heel gewoon was! Grijs.

Maureen pakte een karbonaasje van de schaal die midden op tafel stond en nam er een flinke hap uit. ‘Nou, we hadden een proefwerk Engels,’ zei ze met volle mond.

Saskia zag hoe de prachtige witte tanden het roze vlees vermorzelden.

‘Kon ik toch niet weten? Wordt die kerel kwaad zeg! Zet me zo te kakken voor die hele klas. Nou, dat pikte ik natuurlijk niet. Ik heb hem even de waarheid gezegd. Wat denk je? Stuurt ie me eruit! Kon ik godsammelazerus nog nablijven ook.’

‘Hoe vaak is het al gebeurd dat jij een proefwerk bent vergeten, Maureen?’

‘Ja zeg, doe ik dat soms expres?’

‘Ik denk het wel. Ik denk dat jij er geen zin in hebt. Je zwerft liever langs de straat.’

‘Kan ik het helpen. Zo ben ik grootgebracht, doe ik al jaren. Vanaf mijn elfde jaar is de straat mijn veilige haven, mijn steun en toeverlaat, daar voel ik me lekker.’

Hannie lachte. ‘Dat weten we nou wel, Maureen, doe maar niet zo dramatisch. Je hebt het al vaak genoeg verkondigd. Het zou prettig zijn als je eens ophield te koketteren met je achtergrond.’

‘Heb je haar weer. Hé, kijk nou eens.’

Maureen had haar ineens in de gaten. Saskia voelde zich rood worden. Waarom schreeuwde dat kind zo? Dit was vast zo’n stoer kind tegen wie ze nooit op zou kunnen.

‘Hebben we een nieuw slachtoffer? Godsamme, meid, wat kan jij zielig kijken.’

Nu leek het of Hannie een beetje boos werd. ‘Maureen, zo is het genoeg. Dit is Saskia, ze is vandaag aangekomen.’

‘Nou, wees welkom, onschuldig wezentje. Heb je je tong verloren?’

‘Eh, hallo.’

‘Hou op, Maureen. Trek je er maar niets van aan, Saskia. Maureen slooft zich graag uit.’

Moest je je weer zo nodig uitsloven op school? Word ik verdomme aangehouden door het hoofd van die achterlijke school van jou. O, meneer Bak, u kunt trots zijn op uw dochter, ze werkt zo hard. Ik wou dat je thuis ook zo hard werkte, maar nee, thuis ben je liever lui dan moe.

‘Hé, Saskia, wat zit je te dromen?’ Hannie stond haar aan te kijken.

Wat? Waar was iedereen, waarom zat zij nog alleen aan de tafel? Ze had haar bord toch leeggegeten?

‘Kom je televisie kijken?’

Ze liep mee naar de huiskamer, die dwars op de eetkamer lag. In een hoek stond een lage kast. Op die kast stond een televisie, daaronder een stereo-installatie. Voor de televisie stond een zwart leren bankstel en een klein salontafeltje van glas en staal. Overal planten, mooi, dat groen tegen het zwart.

Ze zag de televisiebeelden voorbijschuiven. Jongen vindt meisje leuk. Zij hem eerst niet. Uiteindelijk krijgen ze elkaar toch. Einde film.

Hannie stond op. ‘Meiden, het is bedtijd, kom op. Marloes, loop jij even met Saskia mee?’

Wie was Marloes ook alweer? Een groot meisje met zwarte krullen en een dikke slobbertrui stond op en wenkte haar mee naar boven.

‘Hier is de badkamer en het toilet. In de hoek staan twee wasmanden, een voor de bonte was en een voor de witte was. Gooi daar je vuile kleren maar in.’

Maar morgen dan? Dit was alles wat ze had. ‘Dat kan niet, ik heb geen andere kleren bij me.’

Marloes haalde haar schouders op. ‘Geef niks, joh, morgen krijg je toch nieuwe. Voor die tijd kom je maar even bij me langs, leen je wat van me. Nou, welterusten hoor.’

Daar stond ze dan alleen in de badkamer. Als ze nu haar kleren uittrok, moest ze in haar ondergoed de gang over. Waarom

Welterusten

had ze zelfs niet eens een nachtpon?

Je gaat er niet als een slet bij lopen, is dat goed begrepen, klein secreet dat je bent? Zorg dat je alles bedekt, zo mooi ben je niet. Ondergoed, pyjama en duster aan, altijd! Is dat goed begrepen?

Er werd op de badkamerdeur geklopt en Hannie stapte binnen. 'Kijk eens of dit je past, meid. Zonder nachtpon slaapt het niet zo lekker, of wel soms?'

Ze dachten hier echt aan alles! Snel de oude kleren uit, nieuwe nachtpon aan.

'Prima toch?' glimlachte Hannie toen ze haar even later welterusten kwam wensen. 'Slaap lekker hoor. Als er iets is, ik slaap in de laatste kamer rechts.'

Vreemd bed, vreemde kamer. Ze kreeg het koud, stapte snel in bed en trok de dekens tot aan haar kin op als een schild tegen nare dromen. Niet dat het ooit geholpen had.

'Papa, alsjeblieft niet slaan!' Bescherming zoekend hief ze haar armen op.

'Wat nou, niet slaan, vuil pokkekreng dat je d'r bent,' brulde hij met overslaande stem. 'Als ik zeg schoonmaken, dan bedoel ik ook schoonmaken, kijk hier, lui secreet.' Hij greep haar bij haar nek en duwde haar naar beneden, het gezicht boven de plinten in de gang. 'Is dit schoon?' Zijn dikke worstvinger gleed over de plint, een miniem pluusje bleef hangen op de top.

'Maar papa, als ik de plinten om halfzeven 's morgens schoonmaak, dan kan het toch gebeuren dat er om vier uur in de middag weer iets op ligt?'

Pang! Ze had het kunnen weten, geen tegenspraak. Haar wang gloeide van de klap die hij haar gaf, terwijl hij bleef schreeuwen.

'Grote bek, secreet? Gaan we slim doen? Zeker weer in een van die boeken van je gelezen? Maar om mij te slim af te zijn, moet je vroeger opstaan, meissie.'

Pang, nog een.

'Sodemieter op naar boven, voordat ik je teringkop verbouw.'

Nog een trap tegen haar benen, een stomp op haar arm verdwaalde naar haar zij en de tranen sprongen, ondanks haar vaste voornemen niet te huilen, in haar ogen. Het leek wel of hij daarop gewacht had, er leek iets in hem te springen.

'Janken? Ga je janken? Jij hebt niks om over te janken. Wacht maar, etter, ik zal je wat geven om over te janken.'

Ze wilde naar boven vluchten, was al op de trap, wetend wat er komen ging, maar een van zijn staalharde kolenschoppen greep haar enkel en trok haar de trap weer af. Ze dook in elkaar, probeerde weer haar hoofd te beschermen, maar met één hand rukte hij haar armen naar achteren om met de andere hand haar gezicht roodgloeiend te slaan.

Ze gilte, hij sloeg nog harder. Ze voelde het bloed uit haar neus stromen. 'Mama!'

'Ja, gil maar, stom rund, je moeder komt toch niet. Ze weet dat ik dit niet leuk vind om te doen, ik hou er niet van om kinderen te slaan. Maar je zál leren luisteren.'

Een stomp in haar maag, ze klapte dubbel.

'En nou naar boven, lui secreet, of moet ik je naar boven trappen?'

Ze haatte hem. Zo snel als haar mishandelde lichaam het toeliet, vloog ze naar boven, terwijl hij in de voorkamer verdween. Met het opengaan van de deur hoorde ze haar moeder huilen.

Mama, niet huilen. Ik hou het wel vol.

Ze liet zich op het bed vallen, te laat bedacht ze dat haar lichaam gekneusd was en had het bijna uitgegild. Ze verborg haar gezicht in het kussen en huilde geluidloos, ondertussen scherp luisterend of hij niet naar boven kwam. Ze moest ophouden met huilen. Als hij het hoorde, werd hij woest en begon alles weer opnieuw.

Waarom had haar moeder juist hem gekozen? Ze was zelf toch ook niet gelukkig. Ze had toegestaan dat Jonka uit huis gegooid werd, maar zij had wel gemerkt dat haar moeder dat erg vond. Zijzelf trouwens ook. Ze miste het kleine warme lijf van haar zusje tegen zich aan, wanneer die 's nachts stiekem bij haar in bed kroop. Ze

lag nu altijd alleen in bed. Ze kon Jonka niet meer troosten, geen verhaaltjes meer vertellen, niet meer strelen over haar hoofd, iets waarvan Jonka altijd rustig werd en in slaap viel. Als Jonka eindelijk eens een weekend naar huis mocht komen, hield hij hen streng gescheiden. Ze mochten niet eens met elkaar praten.

'Sassie heeft een bijzonder slechte invloed op Jonka,' heette het dan. En haar moeder zei niets.

Ze streek de tranen van haar gezicht, probeerde haar haren te borstelen, iets wat haar toch een kreet van pijn ontlokte. Voorzichtig bevoelde ze haar hoofd. Ja hoor, weer een bult. Ze luisterde gespannen. Nee, hij was nog beneden. Snel trok ze haar kussensloop open en haalde er een klein spiegeltje uit. Verspilde ijdelheid, zou hij zeggen.

Ze schrok toen ze erin keek. Haar linkeroog begon al blauw te worden en haar bovenlip was kapotgeslagen. Hoe moest ze dat nu weer verklaren op school? Van de trap gevallen, van de fiets gevallen, tegen een deur aangelopen? Ze zouden het niet meer geloven. Al te vaak gebruikt.

Ze hoorde een deur, wanhopig snel trok ze de kussensloop open, gooide het spiegeltje erin en juist toen haar deur met een ruk geopend werd, zat ze weer keurig rechtop.

'Kom naar beneden, we gaan eten,' zei hij met angstaanjagend kalme stem, terwijl zijn ogen spiedend de kamer door gingen.

Stil en in elkaar gedoken sloop ze achter hem aan. Haar moeder, zusje en babybroertje zaten al aan tafel. Haar broertje in de kinderstoel lachte zodra hij haar zag en brabbelde: 'Sassie, mij zitten.' Zijn mollige handje sloeg op de rand van de stoel naast hem.

'Nee Freddie, Sassie is heel stout geweest. Sassie moet bij papa zitten. Dan kan papa beter opletten of ze goed eet.'

O God, wat gingen ze eten? Ze had er niet op gelet en rook het nu pas. Hachee! Ook dat nog!

Haar bord werd opgeschept.

'Geef Sassie maar een schep extra, krijgt ze wat vet op dat scharminkelige lijf. Wie weet wordt ze dan ooit nog eens om aan te zien,' lachte hij sarcastisch.

Vol afgrijzen zag ze de randen vet aan de brokken vlees, daaronder glazige stukken ui, alles omgeven door een dikke, onbestendige bruine drab. Gatverdamme. Klats, nog een flinke portie bultige aardappelen, genoeg voor een potige bouwvakker.

Voorzichtig nam ze de eerste hap, zich ervan bewust dat hij elke handeling van haar nauwlettend volgde. Het was nog veel erger dan de vorige keer, of was het toen ook al zo afgrijselijk smerig?

'Dooreten, jij!' Een harde duw tegen haar arm, waardoor de hap van haar vork schoot.

'Kijk nou wat je doet, stomme koe.' Pats, weer een lel. Snel nam ze nog een hap. Bijna zonder te kauwen slikte ze de vette brok door. Mama was lief maar kon echt niet koken. Ze werd er misselijk van en kokhalsde.

'Ja, heb de moed, kreng, heb de moed.' Zijn ogen schoten vuur. 'Je vreet alles op, al moet ik hier uren naast je zitten.'

Snel nog een hap, nog een, nog een en nog een. Het hielp niet, ze kon er niets aan doen. In een grote vloedgolf stroomde het moeizaam naar binnen gewerkte voedsel er weer uit, precies op haar bord.

Hij ontplofte, sloeg haar zo hard in het gezicht dat haar moeder hysterisch werd. 'Hou op, Daan, hou op. Je slaat haar nog eens

dood. Hou toch op, o God, o God, wat moet ik hier toch mee?' De tranen stroomden over haar wangen.

Snel liep hij naar haar moeder, trok haar zachtjes uit haar stoel en zei: 'Kom meissie, dit is niks voor jou, ik los het wel op. Ga jij maar lekker een bakkie koffie zetten.'

Hij duwde haar zachtjes de deur uit, draaide zich om en riep tegen Jonka: 'Schiet op, zit niet zo stom te kijken. Maak je eens nuttig in je vrije weekend. Pak je broertje en sodemieter op. Ik heb nog een appeltje te schillen met je zuster.'

Jonka gluurde tersluiks naar Saskia, gaf haar een bemoedigende blik, pakte Freddie uit de kinderstoel en verliet de kamer.

'Zo,' zei hij met getemperde stem, 'jij dacht weer eens slim te zijn, hé? Dacht je heus dat die kots er wat doe deed? Kijk, dit doe ik met die kots van jou.'

Hij nam een vork en vol ongelovig afgrijzen zag ze hoe hij alle kots door de koud en nog vetter geworden hachee prakte.

'En nou eten, kreng.'

Ze nam een hap, voelde het vet tussen haar tanden glibberen en rilde. 'Dooreten.'

De hap gleed koud en slijmerig langs haar gehemelte, even bleef hij daar misselijkmakend hangen, maar zakte toen toch. Met verdrongen afschuw nam ze nog een hap, twee keer kauwen, slikken. Nog een hap, nog een, nog een. De misselijkheid kwam terug, zat al op haar tong, tegengehouden door haar tanden.

'Ja, kots maar, kreng, ik hussel alles er weer doorheen. Jij blijft hier zitten tot je dat bord leeg hebt.'

Tranen vermengden zich met de vette brij, gestolde kringetjes vet dreven erbovenop.

Weer een harde duw tegen haar arm. 'Je vork is leeg.'

De vernedering sidderde door haar heen, maar ze hield vol, bleef stug dooreten. Hij zei niets meer, volgde elke hap, trommelde zenuwslappend op de tafel. Eindelijk de laatste hap.

'Zie je nou wel. Was dit alles het nou waard? De volgende keer vreet je zonder pardon je bord leeg. Rot nou maar op naar de keuken.'

Ze stond op, pakte haar bord en bestek en liep naar de keuken, waar de afwas van vijf mensen op haar stond te wachten.

'Jonka!' schreeuwde hij. 'Kom afdrogen. En doe het goed, ik controleer alles.'

'Ja, dat weten we wel,' zei Jonka.

'Wát, ook een grote bek?' Zijn hand ging alweer omhoog.

'Je hoeft me niet te slaan hoor,' zei Jonka spierwit. 'Ik zeg alles tegen mijn vader als hij volgende week op bezoek komt in het kindertehuis.'

Grommend liep hij weg.

Saskia wilde dat zij zoiets zou durven. Maar zij had geen vader op wie ze terug kon vallen. Wie was haar vader? Zij kende alleen Jonka's vader, die haar eerste stiefvader was geweest, en nu Freddie's vader, haar tweede stiefvader. Was hij maar nooit door de straat gefietst.

'Was het erg vies, Sas?'

'Ja.'

Meer kon ze niet zeggen. De golf kwam onstuitbaar weer omhoog. Rennen door de gang naar de wc. Brandend en zuurstinkend belandde alles in de witte pot. Hijgend kwam ze overeind, reikte naar het toiletpapier om haar mond af te vegen, maar stokte ver-

lamd van schrik midden in die handeling. Ze had de deur gehoord, daar kwamen zijn donderende voetstappen.

'Dacht je dat?' brulde hij met overslaande stem. 'Dacht je nou heus dat je er zo makkelijk weer van afkwam?'

Hij trok de mattenklopper van de kapstok.

'O nee papa, niet de mattenklopper, alsjeblieft niet de mattenklopper!'

De herinnering aan de suizende mattenklopper lag nog vers in haar geheugen. De striemen op haar rug waren nog niet eens geheeld.

'Nee papa, alsjeblieft niet slaan, niet slaan.'

Een koele hand verzachtte haar drijfnapte voorhoofd.

'Stil maar, Saskia, stil maar. Het was maar een droom, meer niet. Stil toch lieverd. Hij zal je nooit meer slaan. Hier kind.' Een koud glas water werd in haar trillende hand gedrukt. 'Drink eens een beetje.'

Verdwaasd en angstig ging ze rechtop zitten. Was het écht een droom geweest? Was het echt over?

Hannies beschermende armen omsloten haar schokkende schouders.

'Heus Saskia, het is over, definitief.'

Langzaam, heel langzaam drong het tot haar door dat ze in Amsterdam was, niet in Utrecht. Ze was ver weg van die engerd. Ze droomde nog wel van hem, maar fysiek kon hij haar niets meer doen. 'Hoef ik hier nooit hachee te eten, Hannie?'

'Nooit!' Hannie glimlachte naar haar. 'Gaat het weer een beetje?'

Toen ze knikte, stond Hannie op. 'Ik laat je deur op een kiertje en het ganglicht aan, dan droom je misschien over wat prettiger dingen, goed meid?'

Weer een knikje van haar, dag Hannie.

Ze wilde niet dromen over hem. Hij had lang genoeg deel uitgemaakt van haar leven, waarom nu ook nog eens van hem dromen? Was het dan nooit genoeg?

Ophouden nu. Ze ging wat gemakkelijker liggen en bekeek haar schemerdonkere kamer. Haar blik bleef hangen bij een klein kastje. Dat zou een boekenkast kunnen worden. Haar eigen boekenkast!

Toch weer een boek? Hier met dat boek! Dacht je slim te worden, boekenwijsheid op te doen? Jij bent nog te stom om voor de duvel te dansen. Eens stom, altijd stom.

Niet aan denken, afgelopen, uit. Hier had iedereen boeken, dat had ze al gezien. Wat een rijkdom! Mama had het soms goed gevonden dat ze stiekem naar de bieb ging en heel soms had ze weleens een boekje voor haar gekocht. Maar dan moest ze wel in een goede bui zijn en het laatste jaar was dat nog maar zelden geweest.

Zou mama haar missen, aan haar denken? Vast niet! Ze was tenslotte al bijna zeven weken weg en ze had helemaal niks van mama gehoord. Ze zou wel blij zijn dat ze weg was.

Niet aan denken, ga slapen.

Een nieuwe morgen

Er klopte iemand op de deur. Even later stapte Marloes binnen. 'Opstaan, luiwammes. Het is negen uur.'

Negen uur! Ze had nog nooit zo lang geslapen!

Marloes zette een beker naast haar op de vensterbank. 'Denk nou niet dat je hier altijd thee op bed krijgt, ik doe het alleen omdat het je eerste dag is, Moos.'

Moos?

'Tja, stom hè?' Marloes lachte verontschuldigend. 'Ik geef iedereen altijd bijnamen. Vind je het erg dat ik je Moos noem? Ik vind je net zo'n Sam-en-Moostypetje. Ken je die moppen? Mijn opa vertelde ze altijd. Ze gaan over twee kleine joods-Amsterdamse mannen. Jij kon er familie van zijn. Net zo klein en een echte zenuwlijer, flitsend snel in je bewegingen, vandaar dus.'

Mooi was Marloes. Woeste zwarte krullen, groene ogen en ze was lang. Leuke kleren droeg ze. Kleren! Wat moest ze aan vandaag?

'Ik heb geen kleren.'

Marloes trok de dekens van haar af. 'Sta dan ook eens op, kun je bij mij wat uitzoeken.'

Op blote voeten liep ze mee naar het kamertje van Marloes. Was dat wel hetzelfde kamertje? Overal posters aan de wanden, zesentachtig cactussen op de vensterbank en wat voor een geur hing hier? Beetje zoet. Voorzichtig snoof ze de geur op.

'Vind je het lekker?' vroeg Marloes. 'Dat is wierook. Deze

week heb ik wierook met rozengeur. Van Trudie gekregen. Maf kind hoor, maar er zit geen kwaad bij. Ze weet vaak de meest vreemde winkeltjes te ontdekken waar ze hippiespullen verkopen. Volgens haar was het hartstikke leuk in de zestiger jaren van de vorige eeuw. Vrijheid, blijheid, lief zijn voor elkaar en dat soort dingen. Trudie kan er geen genoeg van krijgen. Maar eh ...' Marloes maakte een weids gebaar met haar armen, 'kijk gerust even rond.'

Tussen twee rieten stoeltjes met gebloemde kussentjes stond een tafeltje, met daarop een grote droppot, wat tijdschriften, een pakje shag en verschillende plastic zakjes. Wat zat daar nou in, het leken wel stukjes klei.

'Mag je hier roken?'

'Tuurlijk mag dat, maar wel buiten. Eentje draaien?' Marloes wilde het pakje shag al naar haar toe gooien.

'Eh, nou nee hoor, dank je. Ik rook soms een sigaret, maar niet veel.'

'Goed van je! Maar eh, als je even achter je kijkt, zie je daar een kast. Zoek maar wat uit hoor.'

Voorzichtig trok Saskia de kastdeur open en zag rijen opgevouwen broeken en truien. Marloes moest hier met minstens twintig koffers gekomen zijn.

'Kun je het vinden?'

Ze graaide in de hoge stapel op de bodem van de kast. 'Ja, mag ik deze zwarte spijkerbroek en die blauwe trui van je lenen?'

'Tuurlijk. Hier, ik heb toch maar een shagje voor je gedraaid. Ik bedoel, zo'n eerste dag hier ...'

Ze voelde zich warm worden. Als ze maar niet ging blozen!

'Dank je wel.' Ze legde het shagje op de asbak en begon de spijkerbroek aan te trekken, terwijl ze er angstvallig op lette dat haar nachtpon haar nog bedekte. Stel je voor dat Marloes die achterlijke grote tent van haar zou zien. Marloes had zelf van die mooie slipjes. De trui aantrekken zou moeilijker worden. Ze moest dan toch de nachtpon uit.

'Jezus, Saskia, wat heb je op je rug? Welke schoft heeft dat gedaan?'

Marloes was snel opgestaan en stond uitgebreid haar blote rug te bekijken.

'Mijn stiefvader.'

'Wat een klootzak! Waar heeft hij je mee geslagen?'

'Met houten kleeerhangertjes. Ik wil er liever niet over praten.' Snel pakte ze de blauwe trui en trok hem over haar hoofd. Zo, die beschamend lelijke rug was weer bedekt. Marloes stond haar vol medelijden aan te kijken.

'Het is over hoor, Marloes. Die littekens gaan vanzelf weer weg.'

'Vast wel, maar die littekens vanbinnen hebben meer nodig dan een zalfje en een pleister. Het is maar goed dat je straks een gesprek hebt met de psych.'

'Met de wie?'

'Iedereen die hier komt, krijgt drie keer een gesprekje met de psychiater of psycholoog of hoe heet zo'n kerel? Meestal laat hij je een tekening maken of een of ander spel doen. Dat noemen ze spelobservatie. Naar aanleiding daarvan maken ze uit of je nog vaker moet komen. Maak je geen zorgen, het is best een aardige man hoor.'

‘Ja maar, eh, ik ben toch niet gek, ik hoef niet naar een psychiater. Ik kan mijn eigen problemen wel oplossen.’

‘Ach joh, je hoeft ook niet gek te zijn om naar zo’n man te gaan. Ze willen natuurlijk weten hoe diep je in de problemen zit en hoe jij daarmee omgaat. Nou, als ik jouw rug bekijk, heb je echt wel het nodige meegemaakt. Misschien vind je het wel lekker om even tegen die man aan te lullen.’

‘Nee.’

‘Maak je geen zorgen, als je niks wil zeggen, is het ook goed. Het is heus een heel aardige man.’

Een opa was het! Wit haar had hij. Oud, heel oud. Aardige stem, maar dat zei niks natuurlijk.

‘Zo Saskia, ga eens lekker zitten.’

Zwijgend liet ze zich in een stoel zakken en voelde zijn vriendelijke blik over haar gezicht gaan.

‘Ik kan je natuurlijk niet vragen of je al een beetje gewend bent na één dag. Ik kan me zo voorstellen dat het allemaal nog erg vreemd voor je is, of niet?’

Nog steeds zwijgend knikte ze. Haar vingers kronkelden vanzelf in en uit elkaar.

‘Zag je ertegenop om hier te komen?’

‘Ja, ik heb hier niets te zoeken. Ik ben niet zo’n prater.’

De man lachte. ‘Dat geeft niets hoor. Dan praten we toch even niet. Maar zou je wel een tekening voor me willen maken?’

‘Ik kan niet tekenen.’

Jij kan niks, helemaal niks. Jij bent te stom om voor de duvel te dansen.

‘Dat geeft helemaal niet. Het zou je verbazen als je wist hoeveel mensen dat denken en als je dan ziet wat een prachtige dingen ik hier aan de muur heb hangen, moet je het toch met me eens zijn dat het wel meevalt.’

Het leek erop dat hij echt een vriendelijke man was.

‘Mag ik even rondkijken?’

‘Ja hoor.’

Er hingen inderdaad prachtige dingen bij, maar ook enge. Die ene met een zwarte weg die steeds smaller werd en eindigde in een heel diep gat, net zoals zij zich weleens voelde. Niet dat ze dat ging zeggen natuurlijk, ze keek wel uit. Straks vond hij haar een aanstelster. Toch bleef ze nog even kijken voordat ze verderging.

Jij vuile aanstelster. Die dokter kan honderd keer zeggen dat jij een hersenschudding hebt, maar ik ken je alsof ik je zelf gemaakt heb. Als er iemand toneel kan spelen, ben jij het wel. Een hersenschudding, ha!

Niet denken, maar kijken.

Een boom. Maar wel een gekke. De takken reikten tot aan de grond en het leek wel alsof ze daar een nieuw leven begonnen. Overal waar de tak de grond raakte, kwam een klein takje groen de grond uit. Kon zij maar zo tekenen!

‘Heb je een beetje inspiratie opgedaan?’

‘Eh, nee, ik keek maar even. Wat moet ik tekenen?’

Hij wees op een laag, rond tafeltje waar twee rieten stoeltjes omheen stonden. Daar hadden ze vast patent op, overal zag je die stoeltjes. ‘Ga daar maar zitten, er ligt papier en er staat een bak met stiften en potloden. Ik ben erg dol op bomen en wolken, teken dat maar.’

Dat kon ze helemaal niet. Zie je wel, die eerste lijn was meteen al niet goed.

‘Doe maar rustig aan hoor, je hebt alle tijd.’

‘Ik kan helemaal niet tekenen, ik ben echt niet creatief.’

‘Jij kunt veel meer dan je denkt, als je maar in jezelf gelooft en doorzettingsvermogen hebt. Soms is geloof in jezelf niet eens echt noodzakelijk. Bedenk eens dat je een groot kunstenaar bent. Hoe zou jij dan een boom tekenen?’

Een groot kunstenaar, ja hoor! Misschien was het inderdaad alleen maar een kwestie van doorzetten, want geloven in zichzelf als kunstenaar was een lachertje. En doorzetten? Nou, dat kon ze wel. Kijk, die tweede lijn was al beter, geen kunstwerk, maar beter. Nu nog wat takken toevoegen, hier en daar wat wolkjes en een beetje gras zou ook niet onaardig staan.

‘Zie je wel, je kunt het best.’

Ze had niet eens gemerkt dat hij achter haar was komen staan. Hij klopte bemoedigend op haar schouder. ‘Kleur het nu maar in. En weet je wat, kleur het maar in je lievelingskleuren. Als dat betekent dat je boom rood moet worden, maakt dat niets uit.’

Inkleuren, dat vond ze leuk. Lichtblauw en zwart, dat waren haar lievelingskleuren. De boom moest grijs zijn, omkaderd met dikke zwarte lijnen. Het gras was goed gelukt. Het leek wel alsof je erop kon lopen. Het stond zo hoog dat je er tot aan je enkels in zou wegzakken. Zachtgrijs moest het worden. De wolken waren te dichtbij. Ze gumde wat wolken weg en tekende nieuwe in de uiterste hoeken van het vel papier. Blauw, lichtblauw, nee, het moest een beetje vervagen. Hij keek wel een beetje raar op van maar twee kleuren, maar hij had toch zelf gezegd dat ze dat moest doen?

‘Wat is je eerste indruk van Amsterdam, Saskia?’

Hèhè, op die vraag had ze zitten wachten. Ze had zeker geweten dat hij die vraag zou stellen. ‘Ik denk dat ik het wel leuk vind.’

‘Maar je weet het niet zeker?’

‘Nee, ik ben hier nog maar pas.’

‘Denk je weleens aan thuis?’

‘Soms.’ Wat ging hem dat aan, ze liet echt niet het achterste van haar tong zien.

‘Heb je weleens heimwee?’

Bijna moest ze lachen. ‘Nee, absoluut niet.’

‘Nou, dat klinkt resoluut. Is er niemand die je mist?’

Haar hand kroelend door krullende, korte haren. Een klein meisje dat lepeltje-lepeltje tegen haar aan lag in bed. Of van die mollige handjes die op de kinderstoel slaan. ‘Mijn kleine zusje en broertje.’

‘Vond je hen lief?’

Ze voelde zich warm worden van genegenheid voor dat kleine zusje dat elke gelegenheid had aangegrepen om dicht bij haar te zijn, iets waar ze zelf ook heel erg van had genoten. Datzelfde warme gevoel had ze voor het jochie dat nu nog thuis was. ‘Ja, mijn zusje is een schatje. We zijn dol op elkaar en we deden altijd heel veel samen. Tot ze het huis uit moest. Dat was erg. Heel erg. Mijn broertje was toen net geboren. Ik miste mijn zusje heel erg, maar ik had gelukkig mijn broertje nog. Ik moest ook vaak voor hem zorgen, maar dat vond ik leuk. Ik ging met hem wandelen, boodschappen doen. Ik verschoonde zijn luier, ik gaf hem eten, want mijn moeder is nogal zwak, weet u.’

‘Mis je je moeder weleens?’

Mooie mama, huilende mama. Mama die hem altijd gelijk gaf.

‘Nee.’

‘Zou je haar weer eens willen zien?’

‘Waarom?’ De genegenheid was verdwenen, had plaatsgemaakt voor koele, gekwetste gedachten. ‘Ik heb zes weken in dat andere tehuis gezeten en nooit heeft ze naar me gevraagd, nooit is ze langs geweest, nooit heeft ze een kaartje gestuurd, nooit heeft ze kleren gebracht. Ze wist dat hij mijn hele gezicht in elkaar geslagen had, ze hoorde me gillen zoals ik nog nooit gegild had, ze hoorde me de deur uit rennen. Ze is me niet eens achternagekomen. Nooit meer heeft ze iets van zich laten horen. Ze mist me heus niet hoor.’ Ze haalde hijgend adem en rilde. Waarom zei ze dit allemaal?

‘Ben je boos op haar?’

Boos? Op je moeder werd je toch niet boos? Je moest je vader en moeder toch in ere houden, zoals hij altijd zei?

‘Je mag best boos zijn op je moeder.’

‘Ik ben helemaal niet boos op mijn moeder en ik wil er ook niet meer over praten.’

Mama die huilde, mama die haar haren streelde, mama die stiekem koekjes kwam brengen als ze lichamelijk en geestelijk beurs geslagen op bed lag. O mama.

‘Oké, dat doen we dan misschien nog wel een andere keer. Weet je al wat je later worden wil?’

‘Ja, iets met kinderen. Ik wil eerst naar de havo en dan naar het mbo of hbo.’

‘In Utrecht zat je op het vmbo, waarom wil je dan nu naar de havo?’

‘Omdat ik dat kan.’

Maar papa, de meester heeft gezegd dat ik waarschijnlijk wel naar de havo kan.

Gaan we interessant doen, jongedame? Jij gaat gewoon naar het laagste niveau van het vmbo en als je vijftien bent, kun je gaan werken. Krijg ik tenminste eindelijk eens wat geld terug. Al dat geld dat ik al voor niks in jou gestoken heb.

‘We hebben deze week teamoverleg en dan zullen we kijken wat het verstandigst is voor jou. Je moet niet vergeten dat je een behoorlijk zwaar verleden achter de rug hebt.’

‘Ja precies, áchter de rug. Ik kan best naar de havo. U zult het zien, ik zal heel erg m’n best doen.’